

Београдска филхармонија
Сезона 2021/22
Баш смо вас се ужелели

Петак, 29. април 2022.

Мажена Диакун
Сергеј Хачатрјан, виолина

Клод Дебиси
Прелиуд за њојодне једној фауна

Трајање: око 10 минута

Макс Брух
Концерт за виолину и оркестар бр. 1, оп. 26 у ге-молу

Prélude: Allegro moderato
Adagio
Finale: Allegro energico

Трајање: око 24 минута

—

Рихард Штраус
Из Италије оп. 16, симфонијска фантазија за велики оркестар

На селу - Andante
У рушевинама Рима - Allegro con brio
На њлажи у Соренту - Andantino
Најолимански народни живот - Allegro molto

Трајање: око 47 минута

Поема *Појоогне једној фауна* Стефана Малармеа послужила је **Клоду Дебисију** (1862-1918) као подлога за револуционарно дело које се данас сматра тачком преокрета у историји музике. *Прелид за појоогне једној фауна* (1892-1894) представља најтипичнији пример импресионизма у музици: сам Дебиси нагласио је да композиција није *синтеза Малармеове поеме, већ слободна илустрација... низ декора у којима се крећу жеље и снови фауна*. Фаун се буди из сна и машта о нимфама; хвата их, али оне беже. Фаун се уморно пружа по песку и тоне у сан пун живописних визија. Дебиси је дело назвао прелудијумом јер је намеравао да напише троставачну оркестарску свиту са ставовима *Прелудијум, Интерлудијум и Финална парадокса*. Ову идеју је после извесног времена напустио, а првобитно замишљени први став је ревидирао и проширио тако да представља логичну целину у којој ће се у потпуности приказати карактер и атмосфера Малармеове поеме. *Прелид за појоогне једној фауна* премијерно је изведен 22. децембра 1894. године у Паризу под управом Густава Дореа. Иако је том приликом представљена потпуно нова и оригинална музика, рецепција публике била је веома позитивна. Иако стручна критика није била толико импресионирана делом, оно је убрзо недвосмислено позиционирало Дебисија као водећег композитора тог времена.

У потпуном контрасту у односу на богату оркестрацију позног романтизма, Дебиси је дело написао за мањи ансамбл, наглашавајући инструменталну боју и тембр. Главне карактеристике ове симфонијске поеме су ритмичка варијабилност и веома комплексна формална концепција, при чему се мотиви веома деликатно развијају и смењују у различитим инструментима.

Један од најпопуларнијих концерата целокупног виолинистичког репертоара свакако је **Концерт за виолину и оркестар бр. 1 Макса Бруха** (1838-1920). Дело је настало 1866. године, а премијерно га је 24. априла исте године извео Ото вон Конигслов, под управом аутора. Након првог извођења, Брух га је значајно ревидирао, уз помоћ чувеног виолинисте Јозефа Јоакима, и у тој верзији се изводи и данас. Ревидирану верзију концерта Јоаким је извео 5. јануара 1868. године у Бремену, под управом Карла Мартина Рајнталера.

Први став је необичан, с обзиром на то да је конципиран као прелудијум за други став, са којим је директно повезан. Дело почиње у лаганом темпу, са мелодијом коју доносе флауте, а соло виолина иступа са кратком каденцом. Следи понављање у виду интродукције за централни део става, који садржи упечатљиву прву, и веома мелодичну другу тему. Став се завршава са две кратке каденце, још виртуозније него претходна, а оркестарски тути се улива у други став, са којим је повезан једним тоном који доноси деоница првих виолина. Други став је познат по својој чувеној мелодији, која се сматра срцем читавог концерта. Финале почиње оркестарском интродукцијом, након чега следи прва тема плесног карактера коју доноси соло виолина. Друга тема је репрезентативни пример романтичарске лирике, лагана мелодија која се понавља неколико пута током става, након чега следе фуриозна кулминација и бриљантан завршетак дела.

На наговор Јоханеса Брамса, двадесетдвогодишњи **Рихард Штраус** (1864-1949) је 1886. године отишао на пут по Италији после које је настала симфонијска фантазија **Из Италије**. Следећи идеју о тонском сликању, ово дело пред слушаоце доноси слике бујне природе, али у композиционом смислу представља новину. Радећи управо на њему, Штраус је схватио да жели да његова музика буде спој програмске и апсолутне музике. Уместо пуне илустрације музике, четири става чврсто се ослањају на форму сонатног циклуса. *Из Италије* је Штраусов улазак на велика врата у свет жанра тонске поеме, коју је усавршио у другим делима истог жанра - *Мајбету*, *Дон Жуану* и *Смрт и преображење* насталим између 1886-1889, а нарочито касније у *Веселим доживљајима Тила Ојленшпјелера*, *Тако је говорио Заратустра*, *Дон Кихоту* и *Животу јунака*. Први став, *На селу*, у улози прелудијума уводи нас у атмосферу летњег пејзажа Рима окупаног сунцем посматраног из Виле д'Есте у Тиволију. Други став доноси звуке носталгије, док трећим доминирају ковитлање ветра, шуштање лишћа, далеки звуци птица. Последњи став је заснован на цитату познате песме *Funiculi, funicula*, за коју је Штраус сматрао да је народна (накнадно га је аутор тужио и добио спор). Радосни звуци тарантеле народног веселја у оркестарском брију, на почетку поверени дубоким гудачким инструментима се све више приближавају да би на крају зазвучали у пуном сјају инструменталних боја.

Даница Максимовић

